

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT ANTONIO TIZZANO

föredraget den 25 september 2003¹

1. Genom beslut av den 5 juli 2002 har Tribunal d'instance de Vienne (Frankrike) (nedan kallad Tribunal de Vienne) ställt fyra frågor till domstolen angående tolkningen av rådets direktiv 87/102/EEG av den 22 december 1986 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om konsumentkrediter (nedan kallat direktivet eller direktiv 87/102).²

den ovannämnda informationsskyldigheten, även om den tvååriga frist, som i detta avseende gäller enligt nationell rätt, har löpt ut.

I — Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

2. Den hänskjutande domstolen vill i huvudsak få klarlagt vilka skyldigheter att informera konsumenten som enligt direktivet åläggs kreditinstitutet, när lånet består i beviljande av en kredit som kan nyttjas i omgångar och genom kreditkort, och lånet skall återbetalas genom månatliga avbetalningar till rörlig ränta. Den hänskjutande domstolen har även begärt att domstolen skall fastställa huruvida det system för konsumentskydd som införts genom direktivet innebär att den nationella domstolen, inom ramen för en talan om betalning som kreditinstitutet väckt mot låntagaren/konsumenten, åläggs eller tillåts att ex officio påpeka en eventuell underlåtenhet att iaktta

3. Syftet med direktiv 87/102 är en tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om konsumentkrediter för att avskaffa snedvridning av konkurrensen mellan kreditgivare (andra skälet) och därigenom säkerställa inrättandet av en gemensam marknad för konsumentkrediter (fjärde skälet).

4. Enligt artikel 1 gäller direktivet kreditavtal, det vill säga sådana avtal enligt vilka "kreditgivare lämnar eller lovar lämna en konsument en kredit i form av betalningsanstånd, ett penninglån eller någon annan liknande ekonomisk uppgörelse".

1 — Originalspråk: italienska.

2 — EGT L 42, 1987, s. 48, svensk specialutgåva, område 15, volym 7, s. 202, i dess ändrade lydelse enligt rådets direktiv 90/88/EEG av den 22 februari 1990 (EGT L 61, s. 14; svensk specialutgåva, område 15, volym 9, s. 174).

5. I direktivet har det, såvitt är av intresse här, införts harmoniserade regler för uppgifter som skall lämnas till konsumenten i fråga om konsumentkrediter, varvid det fastställts att vissa uppgifter skall finnas i såväl den berörda reklamen (artikel 3) som det skriftliga dokument genom vilket konsumentkreditavtalet måste ingås (artikel 4).

lämplig information om denna i det skriftliga avtalet. Denna information skall minst omfatta den information som föreskrivs i artikel 6.1, andra strecksatsen”.

6. I artikel 4.2 föreskrivs särskilt följande:

7. Den ovannämnda effektiva räntan har definierats i artikel 1.2 e och utgör ”konsumentens sammanlagda kreditkostnad, uttryckt i procent per år av den beviljade krediten och beräknad enligt de metoder som tillämpas i medlemsstaterna.”

8. I artikel 1a.1 föreskrivs, såvitt är av intresse här, följande:

”Det skriftliga avtalet skall innehålla:

a) Uppgift om den effektiva räntan.

”1.a) Den effektiva räntan skall vara lika med den årsränta uttryckt i procent som motsvarar det samlade nuvärdet av alla nuvarande och framtida åtaganden (kreditbelopp, avbetalningar, avgifter) som överenskommits mellan kreditgivare och kredittagare. Den skall beräknas i enlighet med den matematiska formel som finns angiven i bilaga 2.

b) Uppgift om de villkor enligt vilka den effektiva räntan får ändras.

...”

I de fall det inte är möjligt att ange den effektiva räntan skall konsumenten få

9. I artikel 1a.6 föreskrivs, alltså vad avser definitionen av den effektiva räntan

och sätten att beräkna den, och alltså
såvitt är av intresse här, dessutom följande:

dock skall bestämmelserna i artikel 6 gälla
för dessa krediter,

...”

”Om kreditavtal innehåller klausuler som
tillåter ändringar av räntan och av storle-
ken eller nivån på andra avgifter som ingår i
den effektiva räntan men som är omöjliga
att uppskatta till belopp, skall den effektiva
räntan beräknas utgående från att räntan
och andra avgifter är fasta och kommer att
gälla under kreditavtalets löptid.”

11. I artikel 6 föreskrivs följande:

”1. Trots undantaget i artikel 2.1 e, skall en
konsument som ingått ett avtal med ett
kreditinstitut eller finansinstitut om kredit i
form av uttag på löpande kredit som inte är
av kontokortskredit, vid tiden för avtalets
ingående eller dessförinnan informeras

10. Omfattningen av den ovannämnda
informationsskyldigheten begränsas i arti-
kel 2.1, enligt vilken bestämmelserna i
direktivet särskilt inte skall gälla för

— om en eventuell kreditgräns,

” ...

— om den årliga räntan och de avgifter
som utgår från den tidpunkt avtalet
ingås och förutsättningarna för en
ändring av dessa,

e) kredit i form av uttag på löpande
kredit som beviljats av en kreditinrätt-
ning eller ett finansinstitut och som
inte är en kontokortskredit;

— om förutsättningarna för uppsägning
av avtalet. Denna information skall
begränsas skriftligt.

2. Konsumenten skall dessutom under avtalsperioden underrättas om alla ändringar i den årliga räntan eller tillämpliga avgifter vid den tidpunkt då ändringen inträffar. Sådan information kan lämnas i ett saldobesked eller på något annat för medlemsstaterna godtagbart sätt.

...”

12. Enligt artikel 15 i direktivet skall direktivet slutligen ”inte hindra medlemsstaterna från att behålla eller anta strängare bestämmelser för att skydda konsumenterna i överensstämmelse med deras förpliktelser enligt fördraget”.

De nationella bestämmelserna

13. I den franska rättsordningen regleras konsumentkrediter i kapitel 1, under avdelning I i tredje delen av code de la consommation (den franska konsumentskyddslagen).

14. Enligt artikel L. 311-8 i den franska konsumentskyddslagen skall avtal om krediter slutas enligt villkoren i ett preliminärt anbud, som överlämnas i två kopior till

låntagaren, i vilket, såvitt är av intresse här, kreditbeloppet, den effektiva räntan samt, förutom räntorna, samtliga fasta avgifter skall anges (artikel L. 311-10).

15. Enligt artikel L. 311-33 förlorar den kreditgivare som beviljar en kredit, utan att till låntagaren lämna ett preliminärt anbud som uppfyller de ovannämnda villkoren, sin rätt till ränta. Låntagaren är således endast skyldig att återbetala kapitalet.

16. Avtal som avser ”beviljande av kredit med eller utan kreditkort som ger låntagaren möjlighet att i omgångar vid de tidpunkter han väljer förfoga över det beviljade kreditbeloppet”³ får enligt artikel L. 311-9 löpa på högst ett år, med möjlighet till förlängning. I liknande fall är det preliminära anbudet enligt artikel L. 311-8 obligatoriskt endast för det ursprungliga avtalet, med förbehåll för långivarens skyldighet att tre månader i förväg ange villkoren för förnyelsen av avtalet.

17. Enligt artikel L. 311-37 i lagen, i den lydelse som gällde vid tidpunkten för de faktiska omständigheterna i målet vid den nationella domstolen, skall ”Tribunal d’in-

3 — Fri översättning.

stance ... vara behörig att pröva tvister rörande tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel. Sådan talan skall väckas inom två år från den händelse som har givit upphov till tvisten, vid äventyr av preskription ...”⁴.

II — Bakgrund och tolkningsfrågor

18. Enligt ett avtal som ingicks den 1 juli 1993 beviljade kreditinstitutet Cofinoga Merignac SA (nedan kallat Cofinoga) Sylvain Sachithanathan en kredit — med kreditkort — som kunde nyttjas i omgångar. Enligt avtalet skulle lånet återbetalas genom månatliga avbetalningar och en rörlig ränta erläggas på utnyttjad kredit.

19. Avtalet, som ingicks på ett år, har förnyats flera gånger. I det meddelande genom vilket Cofinoga årligen — tre månader i förväg i enlighet med artikel L. 311-9 i konsumentskyddslagen (ovan punkt 16) — påminde låntagaren om villkoren för förnyelse av avtalet nämndes, enligt vad som framgår av beslutet om hänskjutande, endast den effektiva *månatliga* räntan som gällde för den månad

meddelandet skickades. Däremot nämndes inte den *årliga* effektiva räntan (se ovan punkterna 7 och 8) som skulle gälla vid den följande förnyelsen.

20. Den 19 juli 2000 uppmanade Cofinoga låntagaren — på grund av att han underlåtit att erlägga vissa avbetalningar på lånet — att återbetala den utestående delen av den beviljade krediten. Cofinoga erhöll dock ingen betalning, varför företaget den 19 november 2001 stämde Sylvain Sachithanathan inför Tribunal de Vienne och yrkade att han skulle förpliktas att betala vad han var skyldig i form av kapital, ränta och straffavgifter. Den anklagade avhörde inte.

21. Den nationella domstolen anser att avgörandet av det mål som anhängiggjorts vid denna kräver en tolkning av vissa bestämmelser i direktiv 87/102 och har ställt följande frågor till EG-domstolen:

”1) Skall rådets direktiv av den 22 december 1986 (87/102/EEG) och av den 22 februari 1990 (90/88/EEG) tolkas så att de innebär en skyldighet för den nationella domstolen att ge företrädare åt den tolkning av den nationella rätten som medför att ett kreditinstitut som beviljar lån till konsument är skyldigt att skriftligen informera låntagaren/konsumenten om den gällande effektiva räntan före varje förnyelse av ett förnybart avtal om kredit i omgångar när räntan i avtalet uppges vara rörlig?

⁴ — Fri översättning. Jag måste påpeka att den andra meningen i artikel L. 311-37, genom artikel 16, nr II-1 i lag nr 2001-1168 av den 11 december 2001 (JORF nr 288 av den 12 december 2001, s. 19703) och med verkan för de avtal som ingåtts efter det att lagen promulgerats (se artikel 16, nr II-3), har kompletterats enligt följande: "[s]ådan talan om betalning till följd av att låntagaren inte uppfyllt sina skyldigheter skall väckas inom två år från den händelse som har givit upphov till tvisten, vid äventyr av preklusion" (fri översättning; kursiveringen har tillagts för att tydliggöra ändringen).

- 2) Skall nämnda direktiv tolkas så att de innebär en skyldighet för den nationella domstolen att ge företräde åt den tolkning av den nationella rätten som medför att ett kreditinstitut som beviljar lån till konsumenter är skyldigt att informera dessa om bestämmelsen om att den effektiva räntan är rörlig före varje förnyelse av ett sådant avtal som avses ovan?
- 3) Skall nämnda direktiv tolkas så att de innebär en skyldighet för den nationella domstolen att ge företräde åt den tolkning av den nationella rätten som medför att domstolen får beakta en invändning om rättsstridighet rörande upprättandet eller förnyandet av ett kreditavtal som ingåtts med en konsument, såsom den aktuella invändningen om att den effektiva räntan inte har angetts, vilken har gjorts av konsumenten eller tagits upp ex officio av domstolen, utan begränsning i tiden, inom ramen för en talan om betalning väckt av kreditinstitutet?
- 4) Om svaren på ovanstående frågor är nekande, skall nämnda direktiv tolkas så att de innebär en skyldighet för den nationella domstolen att ge företräde åt den tolkning av den nationella rätten som medför att den nationella domstolen får lämna en bestämmelse i den nationella rätten utan avseende, som hindrar konsumenten och den nationella domstolen från att göra gällande en invändning om rättsstridighet avseende upprättandet eller förnyandet av ett kreditavtal som ingåtts med en konsument, efter utgången av en talefrist som avviker från den normala fristen, med hänvisning till att bestämmelsen utgör ett anmärkningsvärt undantag från konsumentens rätt att föra talan i domstol och minskar effektiviteten hos konsumentskyddet?"
22. I förfarandet vid domstolen har Cofinoga, den franska regeringen, den belgiska regeringen, Förenade kungarikets regering och kommissionen avgivit yttranden.

III — Rättslig bedömning

Den första och den andra tolkningsfrågan

Parternas ställningstaganden

23. Med de första två frågorna vill den hänskjutande domstolen i huvudsak få klarlagt huruvida direktiv 87/102 innebär att den åläggs att ge företräde åt den tolkning av den nationella rätten enligt vilken långivaren i samband med varje förnyelse av ett avtal om en kredit, som kan nyttjas i omgångar och genom ett kreditkort, som skall återbetalas med månatliga avbetalningar och för vilken rörlig ränta gäller, är skyldig att skriftligen informera låntagaren om den gällande effektiva räntan och om förutsättningarna för en ändring av denna.

24. Cofinoga, den franska regeringen och Förenade kungarikets regering⁵ har föreslagit att dessa frågor skall besvaras nekande. De menar nämligen att långgivarens informationsskyldighet enligt artikel 4 i direktivet i ett fall såsom det förevarande inte avser förnyelsen av avtalet.

25. Cofinoga, den franska regeringen och Förenade kungarikets regering är eniga om att det skriftliga *dokumentet genom vilket avtalet ingås* enligt artikel 4.2 i direktivet skall innehålla upplysningar om den effektiva räntan (eller motsvarande "lämplig information"⁶) och om förutsättningarna för hur den effektiva räntan kan ändras. Av detta har de dragit slutsatsen att informationsskyldigheten enligt direktivet upphör *vid den tidpunkt då avtalet ingås*.

26. Förenade kungarikets regering har till stöd för en sådan tolkning särskilt påpekat att informationsskyldigheten enligt artikel 4 i direktivet syftar till att ge konsumenten möjlighet att bedöma kreditkostnaden och att jämföra den med andra krediterbjudanden, innan han sluter avtal med den ena eller den andra personen som erbjuder krediter. Enligt Förenade kungarikets regering kan detta mål effektivt nås med hjälp av information som ges innan — eller samtidigt med att — avtalet ingås. Infor-

mation som ges senare är däremot inte till någon nytta för att det ovannämnda målet skall kunna uppnås.

27. Sedan detta klarlagts, och då artikel 4 inte innebär att långgivaren åläggs att informera låntagaren om den effektiva ränta som gäller vid tidpunkten för förnyelsen, eller om att det föreligger en klausul om rörlig ränta, har Cofinoga och Förenade kungarikets regering därefter ställt sig frågan huruvida artikel 6.2 i direktivet leder till någon annan slutsats. Enligt denna bestämmelse åläggs nämligen långgivaren att informera låntagaren om varje sådan ändring av den årliga räntan som skett under genomförandet av vissa typer av kreditavtal.

28. Enligt bådass uppfattning, och i motsats till vad den hänskjutande domstolen synes anse, ingår dock sådana avtal som avtalet i förevarande fall inte i tillämpningsområdet för den ovannämnda bestämmelsen. Tillämpningsområdet för artikel 6 begränsas nämligen uttryckligen genom punkt 1 i denna artikel och omfattar endast "kredit i form av uttag på löpande kredit som inte är av kontokortskredit". Eftersom den kredit som beviljats låntagaren i förevarande fall inte är ett uttag på löpande kredit, och ett kreditkort dessutom följer med den, skall av detta slutsatsen därför dras att artikel 6.2 inte är tillämplig på denna, och att långgivaren således inte är skyldig att informera låntagaren om sådana ändringar av den årliga räntan som skett under avtalets löptid eller vid dess förnyelse.

5 — Den sistnämnda regeringen åtminstone för det fall att förnyelsen enligt tillämplig nationell rätt inte kan kvalificeras såsom ingående av ett nytt avtal.

6 — Som "minst [skall] omfatta den information som föreskrivs i artikel 6.1, andra strecksatsen" (artikel 4.2, andra stycket).

29. Enligt Cofinoga kan någon annan tolkning av direktivet inte göras rent praktiskt, eftersom både den franska rättsens särdrag och det aktuella avtalets art medför att det inte är möjligt att före förnyelsen av kreditavtalet informera konsumenten om den effektiva ränta som gäller vid tidpunkten för förnyelsen.

30. Dessutom löper ett avtal, såsom det som är i fråga, som avser "beviljande av kredit ... som ger låntagaren möjlighet att i omgångar, vid de tidpunkter han väljer förfoga över det beviljade kreditbeloppet" enligt fransk rätt på högst ett år och kan förnyas. En förnyelse förutsätter dock att förutsättningarna för förnyelsen meddelats låntagaren tre månader i förväg (artikel L. 311-9 i code de la consommation, se ovan punkt 16).

31. Om det i avtalsbestämmelserna föreskrivs att räntan, såsom i förevarande fall, skall vara en rörlig månatlig ränta, är det enligt Cofinoga inte möjligt att tre månader i förväg ange den effektiva ränta som gäller vid tidpunkten för förnyelsen. Orsaken härtil är att just den *månatliga räntan*, som kommer att gälla vid förnyelsen och utifrån vilken den effektiva räntan beräknas, inte är känd vid tidpunkten för det meddelande som föreskrivs i artikel L.311-9, eftersom den lagenligt kan komma att ändras under de tre månader som följer på meddelandet.

32. Den belgiska regeringen och kommissionen har däremot föreslagit att de första två frågorna skall besvaras jakande.

33. Den belgiska regeringen har framfört ett resonemang, som för övrigt även Förenade kungarikets regering, om än med viss tvekan, har uppehållit sig vid, och i huvudsak hävdar att svaret på de första två frågorna beror på hur den rättsakt genom vilken avtalet förnyas kvalificeras, vilket sker på grundval av den nationella rätt som är tillämplig på kreditavtalet.

34. Om det genom denna rättsakt kan fastställas att effekterna av det ursprungliga avtalet upprätthålls, förefaller det inte föreligga någon informationsskyldighet. Om rättsakten däremot ger upphov till ingående av ett nytt avtal måste informationen enligt artikel 4.2 i direktivet lämnas.

35. Eftersom man av beslutet om hänskjutande synes kunna dra slutsatsen att förnyelse av ett avtal enligt fransk rätt skall kvalificeras på samma sätt som ingående av ett nytt avtal, måste i förevarande fall slutsatsen av detta dras att långgivaren enligt artikel 4.2 åläggs att meddela låntagaren

den effektiva räntan och förutsättningarna för en ändring av denna. Bedömning

36. Vad kommissionen beträffar har den utgått från att artikel 6.2 är tillämplig även på sådana avtal som det som är i fråga i förevarande fall.

37. Att kreditavtal ”i form av uttag på löpande kredit som inte är av kontokorts-kredit” uttryckligen nämns i artikel 6.1 betyder nämligen endast att det preciseras att artikel 6.1 och 6.2 *även* är tillämplig på denna typ av avtal, trots att artikel 2.1 e innebär att de undantas från resterande bestämmelser i direktivet. Detta omnäm-nande medför däremot inte att konsu-mentkreditavtal, på vilka direktivet är till-lämpligt enligt den allmänna bestämmelsen i artikel 1 (ovan punkt 4), undantas från tillämpningsområdet för artikel 6.

38. Att den effektiva räntan även skall anges vid tidpunkten för förnyelsen är, enligt kommissionen, dessutom en nödvän-dig förutsättning för att det väsentliga målet med direktivet skall kunna uppnås, nämligen att konsumenten ges möjlighet att jämföra de olika krediterbjudandena för att kunna dra nytta av de bästa möjlighe-terna på marknaden.

39. De åsikter som har framförts under förfarandet innebär att man först bör bedöma huruvida det kan ges något svar på de två frågorna genom artikel 4 i direktivet och därefter ta upp frågan om relevansen av artikel 6 i detta.

— Artikel 4 i direktivet

40. Såsom har framgått ovan har den belgiska regeringen hävdad att om (såsom i förevarande fall) förnyelsen av kreditav-talet enligt den tillämpliga nationella rätten kan kvalificeras som ingående av ett nytt avtal, medför artikel 4.2 a att långivaren åläggs att på nytt meddela låntagaren den effektiva räntan.

41. Enligt min mening kan det dock redan från allmän synpunkt diskuteras om räck-vidden av harmoniserade regler och förut-sättningarna för att tillämpa dessa kan fastställas på grundval av den nationella rätt som är tillämplig vid varje enskilt tillfälle. Jag anser i synnerhet att upp-nåendet av de mål som eftersträvas genom ett direktiv, såsom det som är i fråga i

förevarande fall, riskerar att äventyras genom ett sådant tillvägagångssätt.

ändringen av tidsgränsen inte motsvarar ingåendet av ett nytt avtal.⁷

42. Syftet med direktiv 87/102 är nämligen att säkerställa lika konkurrensvillkor mellan konsumentkreditinstitut genom att det i direktivet bland annat föreskrivs harmoniserade bestämmelser för information till konsumenten före avtalets ingående och i avtalet. Härigenom fastställs upprättandet av en verklig och fungerande gemensam marknad för konsumentkrediter (se ovan punkt 3).

45. Tolkningen av artikel 4 i direktivet och fastställandet av förutsättningarna för att tillämpa den kan enligt min mening således inte bestämmas av den nationella rätt som enligt den ovannämnda internationella privaträtten är tillämplig på kreditavtalet, utan måste i stället vara resultatet av en självständig tolkning som utgår från det system som inrättats genom direktivet.

43. Detta mål skulle dock utan vidare omtintetgöras om innehållet i informationen och frekvensen med vilken den eventuellt skulle lämnas bestämdes av den specifika karaktären av den nationella rätt som är tillämplig enligt internationella privaträttsliga regler.

46. Sedan detta fastställts måste frågan ställas här huruvida senareläggande av en tidpunkt då ett kreditavtal, såsom det som är i fråga i förevarande fall, löper ut, vars räntesats och väsentliga delar, inklusive klausulen om rörlig ränta kvarstår oförändrade, mot bakgrund av direktivets ordalydelse och struktur, motsvarar ingåendet av ett nytt avtal, och följaktligen regleras av artikel 4.

44. Just detta skulle dock bli följden av den lösning som den belgiska regeringen har förespråkat. Medan det, om den franska rätten var tillämplig — om tolkningen av denna rätt i beslutet om hänskjutande, vilken Cofinoga för övrigt har bestridit, skulle godtas — enligt artikel 4.2 a nämligen skulle åläggas en skyldighet att meddela den effektiva räntan vid förnyelsen av kreditavtalet, skulle inte någon sådan skyldighet föreligga om avtalet omfattades av rätten i en annan medlemsstat, enligt vilken

47. Frågan, ställd på detta sätt, kräver enligt min mening ett nekande svar, av skäl som jag nu skall redovisa.

⁷ — I italiensk rätt leder till exempel tillämpningen av de principer som föreskrivs i artiklarna 1230 och 1231 i codice civile till slutsatsen att det i ett sådant fall inte skulle föreligga någon förnyelse och att avtalsförhållandet skulle fortsätta.

48. Med utgångspunkt framför allt i ordalydelsen av artikel 4 kan det lätt noteras att det i denna bestämmelse, när det föreskrivs en skyldighet att meddela den effektiva räntan och förutsättningarna för en ändring av denna, hänvisas till den tidpunkt när avtalet ingås, och att det däremot inte görs någon hänvisning till "förnyelse" eller till senareläggande av den tidpunkt då avtalet löper ut.

49. Det föreskrivs inte endast i denna utan även i artikel 1a.4 a, vid fastställandet av beräkningssätten, att "[d]en effektiva räntan skall beräknas *vid tidpunkten när kreditavtalet ingås*".⁸ I artikel 1a.6 klargörs att "[o]m kreditavtal innehåller klausuler som tillåter ändringar av räntan ... skall den *effektiva räntan* beräknas utgående från att räntan och andra avgifter är fasta och kommer att gälla under kreditavtalets löptid".⁸

50. Den effektiva räntan skall således både för kreditavtal med fast ränta och kreditavtal med rörlig ränta uteslutande beräknas (och meddelas) vid den inledande tidpunkten, det vill säga vid den tidpunkt när avtalet ingås. I fråga om avtal med rörlig ränta kan sådana ändringar av räntesatsen som inträffar efter avtalets ingående till och med antas vara irrelevanta.

51. Även strukturmässiga skäl kan enligt min mening emellertid anföras som stöd för en lösning som inte skiljer sig från direktivets ordalydelse.

52. I detta hänseende erinrar jag om att systematiken i direktivet har byggts upp kring skyldigheten att meddela den effektiva kostnaden för krediten och de väsentliga faktorerna i avtalet i den reklam som avser avtalet (artikel 3) och i avtalshandlingarna (artikel 4). Såsom Förenade kungarikets regering och Cofinoga med rätta har påpekat syftar ett sådant system i huvudsak till att ge den konsument som avser att *ingå överenskommelse om ett lån* möjlighet att jämföra de olika krediterbjudandena för att kunna välja det mest fördelaktiga erbjudandet.

53. Valet av det mest fördelaktiga erbjudandet skall uppenbart göras *innan* avtalet ingås, varför det är i detta avgörande skede, och inte vid en senare tidpunkt, som enligt direktivet informationen om den effektiva räntan, liksom informationen om den rörliga räntan, skall lämnas.

54. Den slutsats som framförts här bekräftas enligt min mening av analysen av artikel 14.4 i ett nyligen framlagt förslag till direktiv om harmonisering i fråga om

8 — Min kursivering.

konsumentkrediter, vilket kommissionen lämnat den 11 september 2002 (nedan kallat förslaget till direktiv).⁹

innebär att långgivaren ens i samband med förnyelsen av kreditavtalet åläggs att meddela den effektiva räntan.

55. I den nya bestämmelsen anges nämligen att konsumenten skall informeras ”om alla ändringar av krediträntan ... Informationen skall innehålla uppgift om den nya effektiva räntan”.

58. Enligt min mening finns det därför inte någon grund för en extensiv tolkning av artikel 4 som gör våld på bestämmelsens klara ordalydelse så till den grad att man i denna läser in en skyldighet för långgivaren att, förutom vid avtalets ingående i det dokument genom vilket det ingås, även i samband med förnyelsen av krediten meddela den effektiva räntan och klausulen om rörlig ränta, om räntesatsen och de väsentliga delarna i avtalet är oförändrade.

56. Enligt mitt sätt att se visar förslaget till direktiv med sin tydliga skrivning en viktig nyhet i det harmoniserade systemet. Genom förslaget bekräftas indirekt att meddelandet om den effektiva räntan i kraft av artikel 4 i direktiv 87/102 endast är obligatoriskt vid den tidpunkt när avtalet ingås, men inte även i samband med senare ändringar.

— Artikel 6 i direktivet

57. Till detta kommer att när det i förslaget till direktiv endast anges en skyldighet att meddela *ändringarna* av den effektiva räntan när sådana ändringar görs medverkar detta till att understryka att gemenskapsrätten, *om räntan är oförändrad*, inte

59. Innan den hänskjutande domstolen kan ges ett svar är det nödvändigt att ställa frågan huruvida artikel 6.2 i direktivet, genom vilken långgivaren uttryckligen åläggs att meddela de förändringar av räntan som skett under avtalets löptid, är tillämplig på ett avtal såsom det som är i fråga i förevarande fall, med vars stöd en yrkesmässig långgivare beviljar låntagaren/konsumenten en kredit som kan utnyttjas i omgångar och förnyas och med vilket ett kreditkort följer.

60. Såsom har framgått har kommissionen, som under förhandlingen i detta fall har fått stöd av den franska regeringens företrä-

9 — Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar om konsumentkrediter (KOM(2002) 443 slutlig) (EGT C 331 E av den 31 december 2002, s. 200).

dare, i huvudsak bekräftat att denna bestämmelse innehåller en regel av allmän räckvidd, som är tillämplig på alla avtal som ingår i tillämpningsområdet för direktivet.

61. Denna uppfattning övertygar mig dock inte.

62. Först och främst tror jag att det är med rätta som den franska regeringen under förhandlingen har invänt att det i förevarande fall är irrelevant att ställa frågan huruvida det föreligger skyldighet att meddela en förändring av räntan, eftersom det inte har skett någon ändring av avtalet, utan endast en förnyelse av detta till oförändrade villkor.

63. Frånsett detta skall jag, i likhet med Cofinoga och Förenade kungarikets regering, påpeka att det i artikel 6 föreskrivs en speciell regel som endast är tillämplig på avtal om "kredit i form av uttag på löpande kredit som inte är av kontokortskredit". Artikel 6 är således inte tillämplig på ett avtal såsom det som är i fråga i förevarande fall, vilket dels inte avser beviljande av kredit "i form av uttag på löpande kredit", dels avser just kredit med vilket ett kreditkort följer.

64. En liknande slutsats gör sig enligt min mening gällande både på grund av direktivets ordalydelse och med hänsyn till dess systematik.

65. Vad avser ordalydelsen kan det dessutom lätt noteras att artikel 6.1 inleds med ett entydigt fastställande av det materiella tillämpningsområdet för direktivet. I artikeln fastställs nämligen att [t]rots undantaget i artikel 2.1 e, skall en konsument som ingått *ett avtal* med ett kreditinstitut eller finansinstitut *om kredit i form av uttag på löpande kredit* som inte är av kontokortskredit,¹⁰ vid tiden för avtalets ingående eller dessförinnan informeras om en rad faktorer och förutsättningar i avtalet vilka anges i detalj i den fortsatta artikeln.

66. Inledningen till artikel 6.2 är lika entydig: "[k]onsumenten skall *dessutom under avtalsperioden* underrättas om alla ändringar i den årliga räntan eller tillämpliga avgifter vid den tidpunkt då ändringen inträffar".¹⁰ Det råder således inget tvivel om att det i denna bestämmelse

¹⁰ — Min kursivering.

hänvisas till samma kreditavtal som behandlas i artikel 6.1 och klargörs vilka ytterligare och andra informationsskyldigheter som åligger långgivaren i det skede som följer efter avtalets ingående.¹¹

67. Jag tillägger att den bild som en bokstavlig tolkning av bestämmelsen ger fullständigt överensstämmer med det mer omfattande system som det redogörs för i direktivet.

68. I direktivet som enligt artikel 1 i detta är tillämpligt på kreditavtal, föreskrivs som bekant en minsta harmonisering av skyddsregler för konsumenten i sådana olika frågor som reklam för krediterbjudanden (artikel 3), *information före avtalets ingående och i avtalet* (artikel 4), det rättsliga systemet för varor för vars förvärv kreditavtalet eventuellt planeras (artikel 7), tidigare återbetalning av krediten (artikel 8), följderna av att krediten överlåts (artikel 9), skyddet för det fall betalning sker med växlar (artikel 10), förhållandet mellan låntagaren och leverantören av varor eller tjänster som förvärvats med hjälp av krediten (artikel 11), regler för förmedlare av konsumentkrediter (artikel 12).

69. Det är endast ett av alla de ovan nämnda förhållandena som är harmoniserat i vad avser avtal med vilka ett bankinstitut beviljar en innehavare av löpande kredit sådana "uttag på löpande kredit ... som inte är en kontokortskredit" som anges i artikel 2.1 e, det vill säga de bestämmelser om *information före avtalets ingående och i avtalet* som bankinstitutet skall lämna till den innehavare av löpande kredit som är låntagare. En sådan harmonisering sker dock inte genom att de allmänna bestämmelser på området som föreskrivs i artikel 4 åberopas, utan genom att det föreskrivs en *ad hoc*-bestämmelse, artikel 6 i direktivet.

70. I denna bestämmelse fastställs inte endast, såsom har framgått, det egentliga materiella tillämpningsområdet (*ratione materiae*) i ordalag som uttryckligen begränsats till en viss typ av kreditavtal, utan föreskrivs dessutom bestämmelser som, även om de har samma syfte som grundval, i sina konkreta föreskrifter dock ofta avviker från de allmänna bestämmelserna. Att artikel 6 utgör *lex specialis* uttrycks särskilt dels genom bestämmelsen om skyldigheten att lämna uppgifter som inte föreskrivs i artikel 4,¹² dels genom att vissa informationsskyldigheter undantas som däremot är föreskrivna i den allmänna bestämmelsen.¹³

11 — En granskning av de andra språkversionerna bekräftar och till och med stärker slutsatserna av den italienska versionen. I inledningen till artikel 6.2 heter det i den franska versionen "[d]e plus, en cours de contrat, ...", på engelska "[f]urthermore, during the period of the agreement, ...", på spanska "[a]demás, mientras dure el contrato, ...", vilket på tyska motsvaras av "[f]erner ... während der Laufzeit des Vertrages, ...". Genom den konjunktion som används och hänvisningen till "avtal" eller till "överenskommelse" utan någon annan specificering tydliggörs i alla dessa versioner att de skyldigheter som föreskrivs i artikel 6.2 just avser ett fortsatt genomförande av avtal vars ingående regleras i artikel 6.1.

12 — Det är just fråga om information enligt artikel 6.2.

13 — Bland annat information om den effektiva räntan, vilken

71. Att artikel 6 utgör *lex specialis* i förhållande till artikel 4 i direktivet och att de båda bestämmelserna inte kan vara tillämpliga samtidigt bekräftas ytterligare i bestämmelsen i artikel 4.2 andra stycket.

72. I denna bestämmelse föreskrivs nämligen att konsumenten i de fall det inte är möjligt att ange den effektiva räntan i avtalsdokumentet skall få "lämplig information om denna [som] ... minst [skall] omfatta den information som föreskrivs i artikel 6.1, andra strecksatsen".

73. Enligt min mening är det dock uppenbart att det inte skulle finnas något behov av en uttrycklig hänvisning om, såsom kommissionen har hävdat, artikel 6 oundvikligen var tillämplig på alla avtal som omfattas av direktivet. Om däremot en sådan hänvisning framstår som nödvändig är det just med hänsyn till att den ena bestämmelsen utgör *lex specialis* i förhållande till den andra.

74. I korthet leder såväl ordalydelsen i direktivet som dess systematik till att jag drar slutsatsen att artikel 6.2 endast är tillämplig på avtal som anges i artikel 6.1, det vill säga, som jag än en gång erinrar om, på avtal om kredit "i form av uttag på löpande kredit som inte är av kontokorts-kredit".

75. Eftersom det inte har bestridits att avtalet, som är i fråga i förevarande fall, inte motsvarar den avtalstyp som föreskrivs i artikel 6.1 skall man enligt min mening därav dra slutsatsen att bestämmelsen i artikel 6.2 inte med framgång kan åberopas för att grunda en skyldighet för långivaren att meddela låntagaren/konsumenten om den effektiva räntan och klausulen om rörlig ränta när ett sådant avtal förnyas.

76. Sammanfattningsvis föreslår jag att domstolen skall besvara de första två frågorna från Tribunal d'instance de Vienne på följande sätt: Rådets direktiv 87/102/EEG av den 22 december 1986, i dess ändrade lydelse, innebär inte att den nationella domstolen åläggs att ge företräde åt en tolkning av den nationella rätten som medför att konsumentkreditinstitut är skyldiga att före varje förnyelse av avtal om kredit som kan nyttjas i omgångar genom kreditkort för vilket det har fastställts en rörlig ränta, skriftligen underrätta låntagaren/konsumenten om den gällande effektiva räntan.

Det ovannämnda direktivet innebär inte heller att den nationella domstolen åläggs att ge företräde åt en tolkning av den nationella rättsordningen som medför att konsumentkreditinstitut har skyldighet att före varje förnyelse av ett sådant avtal underrätta en sådan konsument om klausulen att den ovannämnda effektiva räntan är rörlig.

Den tredje och den fjärde tolkningsfrågan

78. Den tredje och den fjärde frågan har, såsom framgår och såsom Cofinoga och den franska regeringen med rätta har noterat, endast ställts i andra hand, för det fall att de första två frågorna besvaras jakande.

77. Med den tredje och den fjärde frågan vill den hänskjutande domstolen i huvudsak få klarlagt huruvida det skyddssystem som garanteras konsumenterna enligt direktiv 87/102 ger den möjlighet att

- a) ge företräde åt den tolkning av den nationella rätten som tillåter den att utan begränsning i tiden, ex officio eller till följd av en invändning från konsumenten, påpeka eventuell rättsstridighet av den typ som är i fråga i de första två frågorna, som medför att upprättandet eller förnyelsen av ett konsumentkreditavtal, såsom det som är i fråga i förevarande fall, ogiltigt förklaras (tredje frågan), eller

79. Bägge frågorna förutsätter nämligen att långgivaren i direktivet åläggs att meddela låntagaren/konsumenten om den effektiva räntan och om klausulen att denna är rörlig vid förnyelsen av ett kreditavtal, såsom kreditavtalet i förevarande fall, som kan utnyttjas i omgångar och genom kreditkort, för vilket det har fastställts en rörlig ränta. Det är nämligen endast i ett sådant fall som det långivande kreditinstitutets handlings sätt kan kvalificeras som rättsstridigt i förhållande till direktivet och som det är ändamålsenligt att ställa frågan huruvida en sådan preskriptionsbestämmelse i nationell rätt, som innebär hinder för konsumenten att invända mot en sådan rättsstridighet och hinder för den nationella domstolen att ex officio ta upp denna till prövning, strider mot direktivet.

- b) lämna den bestämmelse i den nationella rätten i vilket det föreskrivs en preskriptionsfrist utan avseende eftersom den nationella domstolen, ex officio eller till följd av en invändning från konsumenten, har noterat sådan rättsstridighet (fjärde frågan).

80. Med hänsyn till det svar som jag har föreslagit att domstolen skall ge på de första två frågorna, har den tredje och den fjärde frågan enligt min mening inte längre någon betydelse för utgången i målet, och jag föreslår därför att domstolen avstår från att besvara dem.

IV — Förslag till avgörande

81. Mot bakgrund av ovanstående överväganden föreslår jag att domstolen skall besvara de frågor som Tribunal d'instance de Vienne har ställt i beslut av den 5 juli 2002 på följande sätt:

”Rådets direktiv 87/102/EEG av den 22 december 1986 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om konsumentkrediter, i dess ändrade lydelse, innebär inte att den nationella domstolen åläggs att ge företräde åt en tolkning av den nationella rätten som medför att konsumentkreditinstitut är skyldiga att före varje förnyelse av avtal om kredit — som kan nyttjas i omgångar genom kreditkort — för vilket det har fastställts en rörlig ränta, skriftligen underrätta låntagaren/konsumenten om den gällande effektiva räntan.

Det ovannämnda direktivet innebär inte heller att den nationella domstolen åläggs att ge företräde åt en tolkning av den nationella rätten som medför att konsumentkreditinstituten har skyldighet att före varje förnyelse av ett sådant avtal underrätta en sådan konsument om klausulen att den ovannämnda effektiva räntan är rörlig.”